

KK
August 22
I-16127

HUNGARY

CULTURE
Music

/0800/
/0806/

THE BUDAPEST OPERA.

SOURCE MUNICH: A 31-year-old opera singer from BUDAPEST. Source started her opera career in 1947 with the BUDAPEST Opera Company. Since 1952 she had been a singer with the Philharmonia concert management and was assigned to the SZEGED Opera. Source came to Austria on February 3 1956 with a regular passport and decided to stay in the West.

DATE OF OBSERVATION: Until February 3 1956.

ENGLISH SUMMARY: This report supplies details about the backstage life of the BUDAPEST Opera. It deals in particular with TOTH Aladar, director of the company who also supervises Party activities among the company employees.

A special paragraph is dedicated to TOTH's wife, a pianist /FISCHER Annie/ said to maintain excellent contacts to Hungarian Communist big-shots. The report also deals with the repertoire policy of the company and TOTH's favorite followers who are organized in a special club, the "Brigade of Genius."

Other parts of the report deal with the BUDAPEST Municipal Teater /also managed by TOTH/ and the provincial opera companies.

EVALUATION COMMENT: This is an interesting and detailed report on backstage life in the BUDAPEST Opera. TOTH Aladar and his wife, the famous pianist Annie FISCHER, are beyond doubt the leading personalities of Hungarian musical life. Their excellent contacts with leading personalities of the regime are well known, they enjoy many privileges and awards and it is obvious that as a result they have very great influence on all musical matters.

On the other hand, it has to be pointed out that subsource's statements are too subjective and that signs of personal rancor can be traced between the lines. This may

/more/

be due to the fact that subsource -- although having started her opera career in BUDAPEST -- later was assigned to the SZEGED Opera staff. Such transfer is disadvantageous to all artists who thus are cut from BUDAPEST center of musical life.

This, however, does not exclude a TOTH clique to rule the BUDAPEST Opera and to hold in hand all key positions. Considering the specific character of theater life, and the fact that TOTH has directed the opera for more than ten years, it is all the more likely that a clique has developed around him.

The details of the report about the many leading homosexual members among the staff of the Opera are unfortunately true. Since they cannot be replaced and some of them are reknown beyond Hungary, they could not be eliminated in the past and cannot be at present either. Not doubt this group is powerful enough to make their favorites stars.

The other details on the repertoire of the opera; on life in the provincial theaters and on conditions of their artists are in line with material available here and with general information on Hungarian cultural life.

All names are confirmed.

See MUNICH Item No. 5438/56 for more material on the BUDAPEST Opera .

x x x

Az Operaház és egyéb operaegyüttesek.

The Opera Companies.

Az Opera igazgatója és diktátora.

Management of the BUDAPEST Opera.

A BUDAPEST-i Opera igazgatója TOTH Aladár. Néki sikerült minden egyéb művészeti és politikai forum befolyásának teljes kiküszöbölésével a teljes diktatorikus hatalmat az Operaház vezetésében magához ragadnia és éveken át a mai napig is biztosítania.

Az Operaház művészei és egyéb személyzete a legmesszebb menőleg panaszkodnak a TOTH Aladár létesítette kegyenc rendszer miatt. TOTH Aladáról azt állítják, hogy bár mindenki felé a leg-

/more/

közvetlenebb módonban mindenkinek mindent megígér, de soha meg nem tart semmit sem abból, amit megígért.

Kegyencein kívül mindenki előtt közutálatnak örvend. A tagok felháborodottan tárgyalták amikor "a színház kitűnő vezetéséért" Kossuth díjjal tüntették ki.

Az Operaház személyzete.

The Personnel.

Az Operaház és az ugyancsak TÓTH Aladár igazgatása alatt álló Erkel Színház /volt Városi Színház/ személyzete óriási. TÓTH Aladár azonban mindössze mintegy 30 emberrel érintkezik. Ez az ugynevezett "genie brigád." Ez a kiválasztott társaság azonban nem a színház legtehetségesebb tagjaiból rekrutálódik.

TÓTH Aladár legsötétebb társa, jobbkeze és terveinek kivitelezője, aki ugyancsak tagja a "genie brigád"-nak, MIKÓ András. Őt TÓTH Aladár futtatta ki. A nagyon értékes, több évtizedes rutinnal rendelkező REKAY Andrásnak kellett áldozatul esnie, hogy helyébe MIKÓ kerülhessen. Amikor TÓTH MIKÓt felvette az operába annak fogalma se volt a szakmához s azon felül teljesen tehetségtelen. MIKÓ András a fiatal tehetségek feltörésének kerékkötője és egyben ellensége azoknak. Különleges lélektani eszközökkel és intrikákkal dolgozik. Törekvése, hogy lelkiileg összetörje a fiatal művészeket. Megingassa a saját tehetségükbe vetett hitet s ilyen módon huzza ki a lábuk alól a talajt. MIKÓ lényében és módszereiben a tagok előtt félelmetes.

Szembevetendő és közismert az Operaház berkeiben elhatalmaskodott abnormális erkölcsiség. Ez a színházban nagyon elharapódzott homoszexualitásban poszvánvosodik el. Nemcsak sporadikus ez a jelenség. Rabja ennek a beteg szenvedélyének a színház vezetőségének az a része, amelynek hivatása lenne az Operaház színvonalának emelése.

Ezek közé tartozik FERENCsik János, az Operaház első karmestere. Iszákos. Lezüllésének okául azt tartják, hogy saját pályájának kátyuba jutása felett keseredett el. Nyugaton nagy karriert futhatott volna be, de nem engedték ki az ország határain kívül. Elzártak előle minden külföldi érvényesítési lehetőséget.

1955-ben a Hovanscsina opera felújításánál, amit az Erkel Színházban hoztak színre, nagy botrányt rendezett. A premier estéjén teljesen részeg volt, úgy, hogy többször rábort a karmesteri pulpitusra s az előadás nélküle folyt tovább. Közben-közben magához tért s az énekeseket és a zenekart több ízben teljesen összezavarta. Mellette beugrásra ké-

szenült egy másik karmester, aki közben is segített, hogy vezesse az előadást. A botrány azért volt óriási, mert az előadás tele volt meghívott előkelőségekkel. Jelen voltak a követségek diplomatái és külföldi vendégek.

A másik fontos pozícióju homoszekszuális OLÁH Gusztáv főrendező.

Beteges hajlamu a különben nagyra hivatott és külföldön is elismert costume-tervező MARK Tivadar. Ő semmiféle politikába nem vesz részt, kizárólag szenvedélyének a rabja.

Szerencsétlen a sorsa NÁDASDY Kálmánnak. NÁDASDY meg-nősült. Felesége BIRKÁS Lillian három gyermekkel ajándékozta meg férjét. Már-már azt hitte mindenki, hogy kigyógyult beteges szenvedélyéből, azután újból rabja lett s belesüppedt az erkölcsi fertőben.

Homoszekszuális az Opera műszaki igazgatója DÁRDAY Andor is.

Ez a társaság futtatta ki MELIS György baritonistát is. Médiumaik között különösen sok áldozatot szednek a balettkar férfi tagjai közül.

A pártélet az operában.

Party Life az the Opera.

Az Operának ugynevezett "függetlenített párttitkára" van. Ez annyit jelent, hogy az illető nem dolgozik az operánál, hanem kizárólag a párt ügyeivel foglalkozik. A jelenlegi párttitkár nevére forrás nem emlékezik.

A párt látszólag igen élénk, a valóságban azonban az a helyzet, hogy a párttitkár úgy táncol, ahogyan TÓTH Aladár futyul. A párttagok száma a művész személyzet között körülbelül 60 százalék. Megjegyzendő, hogy a művészi személyzet lényegesen erősebben van a pártban képviselve, mint a műszakiak. A párttagok legnagyobb része csak kényszer, vagy opportunisták kommunista. A meggyőződéses parthivek száma legfeljebb négy-öt százalék.

TÓTH Aladár pozíciójára jellemző, hogy ő ugyancsak négy évvel ezelőtt lépett be hivatalosan is a kommunista pártba, de nemcsak a színházban működő pártot dirigálja, hanem felettes szerveit is és ezeken keresztül az egész magyar zenei életet. Dirigál magának a Népművelési Minisztériumnak is. Zenei téren élet, halál ura. Különleges helyzetének magyarázatául fele-

ségének FISCHER Annienak különleges befolyása és összeköttetései szolgálnak.

TÓTH Aladár intencióit vakon végrehajtotta UJFALUSSY József /38 éves,/ aki hat esztendőig volt vezetője a Népművelési Minisztérium zenei osztályának. Nemrég lett a Liszt Ferenc Zeneművészeti Akadémia tanára. UJFALUSSYt TÓTH Aladáron kívül még édesanyja dirigálja. UJFALUSSYné énektanárnő. Rendkívül eszes, ravasz, széleslátókörű és energikus asszony, aki a mellett meggyőződéses kommunista. Ez az asszony intézte fiának összes ügyeit a Minisztériumban. Lényegében a Minisztérium zenei osztályát fián keresztül ez az asszony vezette. UJFALUSSYné egy ízben kijelentette, hogy FISCHER Annienak kémkedési megbízatása van külföldön. Tény az, hogy FISCHER Annie volt az az egyetlen magyar művész, aki a háború után bárhová 24 órán belül utlevelet kapott.

FISCHER Annie szerepe.

The Role of FISCHER Annie.

UJFALUSSYné több ízben emlegette forrás előtt, hogy az államnak milyen hatalmas pénzösszegébe került az, hogy FISCHER Anniet külföldön mindenfelé szerepeltethették és hogy bekerült a legmagasabb külföldi körökbe. FISCHER Annie legfőbb ténykedése helye az utóbbi években PÁRIS volt. FISCHER Annie-ről tudni kell még azt, hogy ragyogóan beszéli a nyugati nyelveket, gyermekkorától különösen jó memóriájával tűnt ki. Rendkívül intelligens, okos és nagyon ravasz. Bármilyen szöveget, bármilyen arcot hosszú éveken át is elraktároz az emlékező tehetségében.

UJFALUSSYék haszonélvezői a TÓTH Aladár féle művészeti diktaturának. S ezért TÓTH Aladár életre-halálra kiszolgálják.

Az Opera műsorpolitikája.

The Repertoire Policy.

A BUDAPESTI Opera műsora sokoldalú és széles skálájú. A Parsifal kivételével műsorra kerül az összes WAGNER opera. Ma persze nagyon erősen szerepelnek az orosz operák. Ezek közül állandó műsorszámok: MUSZORGSKIJ "Boris Godunov" és "Hovanscsina", BORODIN "Igor herceg." TSCHAJKOVSKIJ: "Pique Dame," "Eugen Onyegin" azután sok az orosz balett. Ezek közül leggyakoribb TSCHAJKOVSKIJ: "Diótörő szvit," "Hattyuk tava," stb. továbbá a "Bakcsiszeráyi szökőkút" "Páris lángjai" stb. A magyar operák közül állandó műsordarab a két ERKEL opera a "Hunyadi László" és a "Bánk bán", KODÁLY:

"Háry János"-a, és a "Székely fonó", BARTÓK "Kékszakállu herceg vára", "A fából faragott királyfi," és a "Csodálatos mandarin". Ujabb magyar balett KENESSEY "A keszkenő." Megbukott a nemrégén bemutatott "Bihari Nótája".

A nyugati átlag operaműsor majdnem minden darabja meg BETHOVEN "Fidelio"-jától, az olasz operákig /PUCCINI, VERDI, LEONCAVALLO, MASCAGNI, ROSSINI, stb./

TÓTH Aladár különös MOZART rajongó s így nagyon sokszor műsorra kerülnek a "Szöktetés a szerályból," a "Varázsfuvola," a "Figaro házassága" és a "Don Juan".

A színház sok pénzt keres a szovjetbalettekkel. U.i. az opera három éven át dolgozott orosz balettmesterekkel. A balett nálunk régen is elsőrangú volt. Most azonban a két szovjet balettmester leszerződésével a balettkulturánk világviszonylatban is a legmagasabb fokra lendült. Ennek hátterében az orosz kultúra propagandája áll.

A darabok kiállítására, díszletre, ruhára, dekorációra fantasztikus pénzeket költenek.

Az opera deficitje elviselhető. A legnagyobb bevételt a balettek előadása biztosítja. A balett személyzet halálra dolgozza magát, annyira igénybe veszik őket.

Az Erkel Színház.

The Erkel Theater.

Az Erkel Színház a régi Városi Színházban működik és vezetése közös az Operaházzal. Itt is csak operát vagy balettet adnak. 1954-ben átépítették a színház épületét. Kicsérélték a csukott páholyokat. A hátsó erkélyt átalakították és a színház állandóan és joggal kifogásolt rossz akusztikáját megjavították. Megnagyobbították a színpadot és a zenekar helyét. Renoválták az egész épületet. Rendbehozták és korszerűsítették az öltözőket és igen szép új buffét építettek.

BUDAPEST elbirna még egy harmadik kis- vagy kamaraoperát is. A fiatalok álma évek óta az, hogy az Erkel Színházat függetlenítsék az operától, hogy ilyen módon konkurrenciát teremthessenek az operának. Amíg azonban TÓTH Aladár áll az intézmény élén, addig erről szó sem lehet.

Színvonalkülönbség a két operaszínház között nincsen. Az együttes személyzet igen nagy. Az énekes-, balett és zene-

/more/

kari személyzet létszáma kb. 300 fő. A műszaki személyzet, diszletezők, fodrászok, öltözők, takarítónők stb száma mintegy 250.

Volt egy elgondolás, hogy magántőkével "Szövetkezeti Operát" csináljanak. Ezzel akarták egyesek TÓTH Aladár és klikkjének uralmát ellensúlyozni.

A vidéki operák.

Operas in the Provinces.

Két év előtt szűnt meg a "gördülő opera" staggioneja.

Most a vidéki színházak opera társulatait akarják fejleszteni.

Mikor a magyarországi kormányzat TÓTHékkal összerugta a patkót, akkor "állami érdekből" lehetőleg minden intézményt igyekeztek SZEGEDről elvinni. Így és ezért akkor az egész SZEGEDI opera együttest megszüntették. A tagokat pedig szélnek eresztették. Ennek a felosztatásnak végrehajtója CSILLAG Miklós, hírhedt kommunista egyén, aki a Népművelési Minisztérium zenei osztályának vezetője volt UJFALUSSY előtt. Jellemző a fejtegetésre, hogy ugyanazt a CSILLAGot, akit az opera-együttes felszámolásával bíztak meg, később megbízták a SZEGEDI színház igazgatói teendőinek ellátásával. Ez a kinevezés három évvel a szétszüllesztés után történt.

SZEGEDen kívül vidéken van még DEBRECENben és MISKOLCon opera együttes.

A PESTi opera állandóan telt házat vonz. A vidékieknél ezt nem lehet mindig mondani.

A vidéki művészek helyzete.

Life of Opera Personnel in the Provinces.

A vidéki színészeket jobban fizetik, mit a fővárosiakat. Ennek célja az, hogy vonzóvá tegyék a művészek előtt a vidéken való szereplést. Míg a BUDAPESTi operánál a művészek kezdőfizetése 7-800 forint, addig vidéken a kezdő havi gázsí 1200 forint. Ebből a primer életfeltételeken kívül ruházkodnia is kell. A vidékre való szerződés óriási hátránya az, hogy utána a fővárosba való visszatérés majdnem kizárt. Ennek az az oka, hogy vagy gyengébb a színvonala a művésznek a fővárosiéknál, vagy pedig a vidék közönsége megszereti a művészt s

a színház ilyenkor egyszerűen nem engedi el. Ha valaki önként hagyja el munkaterületét a vidékről felmegy BUDAPESTre, akkor hat hónapig nem helyezkedhetik el.

Vidéken a legnagyobb probléma a lakáskérdés. Forrás SZEGEDI szerződése idején minden pénzét szállodai szobájának fedezésére fordította. /Napi 24 forint a Royal szállóban./ Ott elfogadható albérleti szobát nem kapott.

A vidéki színházak közönsége nagyon különbözik a PESTI-től. BUDAPESTen megoszlik a publikum összetétele. A közönség 50 százaléka intellektuel, a másik fele munkás. A vidéki közönség ezzel szemben kizárólag az intelligencia sorából kerül ki.

Az operai jegyeket és bérleteket nem kényszerrel adják el. Ezekért verekszik a közönség.

Az operai utánpótlás.

Aftergrowth at the Opera.

Az utánpótlást a főváros és néhány vidéki zeneiskola szolgáltatja.

A kórusok utánpótlását néhány államilag szervezett és fenntartott reprezentatív ének és zenekar szolgáltatja. Ilyenek a Rádió-, SZOT-, Belügyminisztérium stb. ének és zenekarai. Az üzemek és a vidéki ének- és zenekarok viszont kevés használható muzsikust és énekest termelnek ki, aki az utánpótlás szempontjából számba jöhet. Ezek legjobb esetben jó amatőröket, esetleg féltehetségeket nevelnek. De köztudomású az a tény, hogy nehéz a kórusokból kitörni és magánénekesse vagy szólistává fejlődni. Akadályt képeznek a fennálló törvények is. Felmondani nem lehet, mert nem engedik el a tehetségesebb embert a munkahelyéről. Ha pedig valaki ennek ellenére felmond, az nem tud elhelyezkedni, mert nem szabad a "munkahelyét önkéntesen elhagyót" alkalmazni. Az Akadémiára és a Zeneiskolákba való felvételnél nem a tehetség a döntő, hanem a származás. Ezenkívül fontos a hallgatóknak a megelőző iskolában tanúsított politikai beállítottsága. Például a felvételnél nem követelik meg az abszolút hallást. Így az Akadémia és a Zeneiskolák színvonala nagymértékben leromlott.

Az utóbbi években végzettremzedék nagy részéről, de már csak a művész-képző elvégzése után kiderült, hogy ezek a művész-pályán hasznavehetetlenek.

Nagy baj még ezen felül az, hogy a magyar zenei élet felvevő-képessége igen csekély. Így nincs elég olyan zenei intézmény, amely a főiskolát végzett ifjú művészgárda tagjait foglalkoztathatná.

End.